דאמר כי האי תנא דתניא כל המנחות שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול ויש אומרים אף [א] לחמי תודה ונזירות אמר רב הונא מנחת מאפה [ב] שאפה חלה אחת יצא מאי טעמא [ג] [ד](מצות) מצת כתיב מתקיף לה רב פפא טעמא דכתיב מצת הא כתיב מצות לא והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות ואמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל לחמי תודה שאפאן ארבע חלות יצא [ה] ההיא פליגא: **מתני'** [א] העומר היה בא עשרון משלש סאין [ב] שתי הלחם שתי עשרונים משלש סאין [ג] לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין: **גמ'** מ"ט כיון דמחדש אתי ומשעורין אתי עשרון מובחר לא אתי אלא משלש סאין שתי הלחם שתי עשרונות משלש סאין כיון דמחיטין אתיין אף על גב דמחדש אתיין שתי עשרונות אתו משלש סאין לחם הפנים עשרים וארבעה עשרונות מעשרים וארבעה סאין מאי טעמא כיון דמחיטין אתו ומישן אתו עשרון מובחר אתי מסאה תנו רבנן כל המנחות שריבה [ד] במדת עשרונן או שמיעט [ו] במדת עשרון פסולות [ה] ריבה במדת סאין שלהן או שמיעט במדת סאין שלהן כשרות: **מתני'** העומר [ו] היה מנופה בשלש עשרה נפה [ז] שתי הלחם בשתים עשרה [ח] ולחם הפנים בי"א רבי שמעון אומר לא היה להן קצבה אלא סולת מנופה כל צרכה היה מביא שנאמר [ט] ולקחת סולת ואפית אותה עד שתהא מנופה כל צרכה: **גמ'** תנו רבנן בדקה בגסה בדקה בגסה [ס] ר' שמעון בן אלעזר אומר שלש עשרה נפות היו במקדש זו למעלה מזו וזו למעלה מזו עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סולת: רבי שמעון אומר לא היה להן קצבה: תנו רבנן סולת ואפית אותה מלמד שנקחת סולת ומנין שאפילו חיטין תלמוד לומר ולקחת מ"מ יכול אף בשאר מנחות כן תלמוד לומר אותה מפני [י] החיסחון [ז](אמר רבי אלעזר) מאי מפני [ס] החיסחון אמר רבי אלעזר [י] התורה חסה על ממונן של ישראל היכא רמיזא דכתיב [2] והשקית את העדה ואת בעירם:

הדרן עלך אלו מנחות נקמצות

[י] **התודה** היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות [י] שתי איפות האיפה שלש סאין [כ] עשרים עשרון עשרה לחמץ ועשרה למצה

עשרה

רש"י

דאמר כי האי תנא דתניא כו'. ולאיהו שמואל סבר ליה כת"ק דאמר חוץ מלחם הפנים וחביתין אבל לחמי תודה ונזירות כשרות: **מנחת מאפה.** שדינה להיות י' חלות: **מצת כתיב.** חסר וי"ו: **והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות.** בכל מין ואמר רב טובי כו': **ההוא.** דרב טובי דאמר אף על גב דכתיב מצות פליגא אדרב הונא: **מתני' העומר.** דאותן שלשה סאין היו מניפין עד שהיה עומד על עשרון: **גמ' מאי טעמא.** בא משלשה סאין: **כיון דמחדש אתי.** שיש בו סובין יותר מישן ושעורין נמי יש בהן סובין יותר מבחיטים: **לחם הפנים כ"ד עשרונים.** דכתיב (ויקרא כד) שני עשרונים יהיה החלה האחת: **שריבה במדת** ז) **עשרונים.** שעשה העשרון גדול: **או שמיעט.** שמחק העשרון יותר מדאי עד שחסר: **ריבה במדת סאין שלהן.** ח) כגון שתי הלחם שבאין מג' סאין ולחם הפנים שבאים מכ"ד סאין קמח ומניפין אותם לעשרונים סלת וכגון העומר שהיה בא מג' סאין נקבר לצורכו ד' סאין או שלא קבר לו אלא ב' סאין: **כשרה.** ובלבד שיהא העשרון כהלכתו: **מתני' העומר היה מנופה בי"ג נפה.** הלכה למשה מסיני: **שנאמר ולקחת סלת ואפית אותה וגו' שתהא מנופה כל צורכה.** שתהא סלת ברורה כשעת אפיה: **גמ' תנו רבנן.** כיצד היה מנופה בי"ג נפות: **בדקה בגסה.** דשתי נפות היו במקדש אחת דקה ואחת גסה שקורין קליי"ר ובתחילה היו מניפין בדקה והיתה קולטת הסלת והסובין והיה הקמח הולך לעבר הנפה כמנהג גרוסות ואח"כ נותנין אותו בגסה שקולטת הסובין שנשתיירו בסלת והגרוסות כעין קרטין שממנו הסלת נעשה היה הולך לעבר הנפה ואחר כך חוזרין ומניפין בדקה ובגסה וכן חוזרין חלילה עד שיהא מנופה שלש עשרה פעמים ובלבד שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין עם הסלת ומוזרין וטוחנין קרטין ח) והגרוסות והויין סלת: **רבי שמעון אומר.** לא היו עושין כמו שאמרת בדקה בגסה אלא י"ג נפות היו במקדש זו למעלה מזו כל אחת עבה מחברתה עליונה ראשונה קולטת סובין שהיא היתה גסה שבכולן ולא היתה קולטת כ"א סובין והיו הקמח והסלת הולכין לעבר הנפה ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונה בדקה הימנה והיא היתה קולטת הקרטין סלת והקמח הולך לעבר הנפה ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל שתהא הסלת ברורה: **תלמוד לומר ולקחת מכל מקום.** ובלבד שתהא זו סלת ברורה כשעת אפייה: **יכול אף בשאר מנחות כן.** שיהו נקחות נמי חיטין: **תלמוד לומר אותה.** אותה נקחת כחטים ואין אחרת נקחת חטין: **לפי שחסה תורה על ממונם של ישראל.** לפי שלחם הפנים הם כ"ד עשרונות ולפי שהן בכל שבת ושבת ועולים לדבר גדול הותר לקנותן מן החיטין כדי שיבא לחם בזול יותר משלם היו לוקחין סלת מן התגר שהקונה סלת קונה אותה ביוקר אבל שאר מנחות שהן דבר מועט ואין באות תדיר לא הוזקרו לקנות כי אם סלת:

הדרן עלך אלו מנחות

התודה. שהן שש מדבריות. דאלו סאה ירושלמית היתה יתירה על של מדבר שתות ואותן ט) [חמש] שש מדבריות הן: **שתי איפות.** שהאיפה ג' סאין שהן כ' עשרונות דכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה לעומר הוא עשרון ונמצא י' עשרונים באיפה וב' איפות הן כ' עשרונות:

תוספות

שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול ויש אומרים אף לחמי תודה ונזירות. זו גירסת הקונטרס טעמא משום דבלחם הפנים וחביתין כתיב חוקה לעכב ובלחמי תודה כתיב מצות בוי"ו אבל בשאר מנחות כתיב מצת ואפילו כתיב בהו מצות בוי"ו גמר ממנחת מאפה ונזירות דכתיב שלמיו לרבות שלמי נזיר ם) ודבר תימה היאך יכול לכוין בחביתין שיהיו שוות דלקמן בריש שתי מדות (דף פז:) אמרינן דמחלקה ביד: **כל** המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיעט במדת עשרונן פסולות. פירש בקונטרס בלשון אחר משום דכשריבה הוה קומץ ו) נקמץ מן החצי היתר ונמצא שאין עשרון קומץ והוה ליה קומץ חסר ואם מיעט במדת עשרונות הוה לה מנחה חסירה וקשה דהא אסיקנא בהקומץ רבה (לעיל כד:) דקומץ בדעתו דכהן תליא מילתא ואעשרון קא קמיץ ונראה כלשון אחר שפירש דכתיב שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ואם ריבה או מיעט פסולות דגזירת הכתוב היא ואסור לשנותו:

בדקה בגסה בדקה בגסה. תימה כתוספתא העומר היה מניפו בי"ג נפות שתי הלחם בי"ב לחם הפנים בי"א בדקה בגסה בדקה שתהא קולטת את הסולת בגסה שתהא קולטת את הסובין רבי שמעון בן אלעזר אומר י"ג נפות היו זו על גבי זו והתחתונה שבכולן עשויה שתהא קולטת את הסולת:

הדרן עלך אלו מנחות

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות. כמו שהוסיפו על הסאה שתות כך הוסיפו על האיפה שתות ס) דלעיל קים לן גם עכשיו איפה שלש סאין וא"ת כי אמר רחמנא עשרון ניזיל בתר השתא כדאשכחן גבי חמש סלעים של בן כפ' יש בכור (בכורות נ.) בתר דאוסיפו עלייהו ויש לומר דשאני התם דגלי קרא כדדרשינן מדכתיב יהיה:

והשקל

רש"י כת"י

לחמי תודה כתיב מצות. מלא: **מתני' עשרון מג' סאין.** מרקדין ומניפין אותו בנפה י"ג פעמים עד שמעמידין על עשרון סולת: **כ"ד עשרונות.** דהכי כתיב שתים עשרה חלות ב' עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד): **גמ' מאי טעמא.** בעי עשרון [דעומר] ג' סאין שעורין: **דמחדש.** תבואה חדשה יש בה סובין יותר וסולת מועט: **שתי הלחם.** מתבואה חדשה אתיין דבעצרת אכתי חדשה היא: **ומישן אתו.** דאפי' בשעה שהתבואה חדשה הרי יכול להביא מן הישנה: **שריבה במדת עשרונן.** שמדד בעשרון גדול או שנתן עשרון ומחצה פסולות דהוי ליה קומץ נקמץ נמי מן החצי היתר ונמצא שאין לעשרון קומץ שלם והוי ליה קומץ חסר ותנן (לעיל י.) קומץ החסר פסול: **או שמיעט במדת עשרונן.** דהוי מנחה חסירה ותנן ו) מנחה פרט לחסירה היא ושחסר קומצה: **ריבה במדת סאין שלהן.** שהביא עומר עשרון מד' סאין: **או שמיעט.** שהביא מב' סאין. ואית דמפרשי ריבה במדת עשרונן דרחמנא אמר כ) שלשה עשרונים לפר ושנים לאיל אם ריבה ארבע לפר ושלשה לאיל או מיעט דגזירת הכתוב הוא דאסור לשנותן ופסולות אבל סאין דלאו גזירת הכתוב הוא כשרות אם ריבה או מיעט דתקנת חכמים היא ויכול לשנות: **מתני' לא היה להם קצבה.** אלחם הפנים קאי ולאו נצרך י"א נפה שאפי' מן השוק נלקחת ובלבד שתהא מנופה כל צרכה: **ולקחת סולת ואפית.** משמע משעת לקיחה תהא ראויה לאפות: **גמ' בדקה בגסה.** בתחלה מנפה בנפה דקה שמוציאה אבק דק ביותר שאין לנך כל כך ואח"כ בגסה שמוציאה סולת וקולטת סובין וחוזר ומנפה הסולת בדקה אחרונה שהיא דקה מן הגסה ולא בדקה ראשונה אלא בדקה אחרונה שהיא גסה מן הדקה ראשונה שזו מוציאה אבק עוד מה שלא הוציאה הראשונה ואח"כ בגסה שמוציאה סולת וקולטת סובין וגסה זו דקה מגסה ראשונה שהרי זו קולטת סובין מה שהוציאה הגסה ואח"כ בדקה וכן עד י"ג דקה זו גסה מדקה שלפניה וגסה זו דקה מגסה הראשונה. ור"ש לא פליג אלא פרושי קא מפרש: [רש"י מנוסחת מהר"פ [**בדקה בגסה.** א"נ] שהיתה דקה ובה ל) תחילה והיא אינה מוציאה אלא אבק בעלמא והאי לא היה ראוי אלא מה שנשאר בתוכה דקה נותנה בגסה ומוציאה את הסולת וקולטת הסובין ומה שהי' מוציא מאותה גסה נוטלה ונותנה בדקה והיא היתה דקה יותר מהגסה שלפניה ולא היתה דקה כל כך כדקה ראשונה ומה שהיה מוציא מדקה השני' היה מלקט למנחה ומה שנשאר בתוכה הדקה הי' נותן בגסה והיא לא היתה גסה כל כך כגסה שלפניה אלא היתה גסה מדקה שלפניה והיא היתה [קולטת הסובין] ומה שמוציאה היה נותן בדקה אחרת שהיתה דקה מגסה שלפניה ולא היתה דקה כדקה שלמעלה ממנה וכן לעולם עד י"ג נפות וזה הכלל לכולן דקה היתה דקה מגסה שלפניה ולא היתה דקה כדקה שלמעלה ממנה וכן בגסה היתה לעולם גסה מדקה שלפניה אבל לא היתה גסה כגסה שלמעלה ממנה ולעולם מה שקולטת בגסה [היה סובין] ולא היה חשוב למנחה אלא מה שמוציאה הגסה היה נותן בדקה ומה שמוציאה הדקה היה מלקט לצורך המנחה ומה שקולטת הדקה היה נותן בגסה. ע"כ]: **י"ג נפות היו במקדש זו ע"ג זו עליונה קולטת סובין ותחתונה אף סולת.** ואינה מוציאה אלא אבק. מנפה בתחתונה ואח"כ בשלמעלה הימנה וכן בכולן כסדר הזה תחתונה דקה ולמעלה גסה הימנה ושלישית דקה מן השניה ורביעית גסה הימנה וכן כולם: **שנלקחת.** מן השוק כשהיא סולת: **יכול.** שאפילו שאר מנחות שיחיד מביא יהיו נקחין חיטין ויעשנה סולת: **ת"ל אותה (ואפית).** אותה איפה נקחת משוק ולא שאר מנחות דלאין הכל בקיאין לנפות הלכך יקח סולת מנופה כל צרכו מן השוק: **מפני החסכון.** היקל הכתוב בלחם הפנים: **התורה חסה כו'.** ולחם הפנים שהיה בכל שבת ויש בהן עשרים וארבע עשרונים לפיכך חסרון גדול הוא לפי שהסולת הניקח מן השוק יוקר מאד לפי שהתגרי משתכר בה לפיכך נקחת חיטין אבל מנחת יחיד דלא שכיח ומיד עשרון הוא לא חיישינן ליוקר:

הדרן עלך ואלו מנחות נקמצות

ה' סאין ירושלמיות. סולה מתני' מפרש בגמרא (פו.) בברייתא: **שהן שש מדבריות.** שש סאין מאותן שהיו בימי משה והוסיפו שתות על המדות והנך שש סאין שתי איפות ועשרים עשרון הם דהא בכל איפה יש עשרה עשרונות: **עשרה.** עשרונות לעשר חלות:

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הל' יב:
כז ב מיי' פ"ה שם הל' ג:
כח ג מיי' פ"ה שם הל' ו:
כט ד מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה ה:
ל ה מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' י ופי"ח שם הלכה ה:
לא ו מיי' פ"ו שם הל' יב:
לב ז מיי' פ"ח שם הל' ג:
לג ח מיי' שם פ"ה הל' ו:
א ט מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה יז:

מוסף רש"י

התורה חסה על ממונן של ישראל. דכתיב (ויקרא יד) וצוה הכהן ופנו את הבית, שלא יטמאו כלי חרס שבתוכו שאין להם טהרה במקוה (ר"ה כז. יומא לט. חולין מט: בארוכה).

הדרן עלך פרק אלו מנחות נקמצות

שהן שש מדבריות. שהוסיפו על המדות שתות [illegible] שני מכחון שהן שתי איפות. שהאיפה שלש סאין, והם עשרים עשרונות שהאיפה עשר עשרונות כדכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה וגו' עשרה לחמץ ועשרה למצה. ילוף מקרא במסכת מנחות והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן הרי מין אחד, ורקיקי מצות משוחים בשמן הרי שני מינין של מצה, סלת מורבכת חלות בלולות בשמן הרי שלשה מינין של מצה וכתיב בתריה על חלות לחם חמץ יקריב וגו' כנגד מצה הנה חמץ שיהא סלת כמין החמץ כנגד שלשה מינין שבמצה (שבועות מו.).

שיטה מקובצת

א) אף חוץ מלחמי: ב) מאפה שאפאה: ג) תיבת מצות נמחק: ד) במדת עשרונן: ה) ר' שמעון כו'. פרש"י דלא פליג ולא נהירא להר"ר אלחנן אלא כך נראה לו הפירוש ר"ש אומר י"ג נפות קבועות היו במקדש זו למעלה מזו העליונה היתה גסה מכולן והתחתונה היתה דקה מכולן וכן כולן היו הולכות ודקות השניה דקה מן הראשונה והשלישית דקה מן השניה והרביעית דקה מן השלישית וכן כולם ונופל הקמח מזו [לזו] עד י"ג נפה ומה שנשאר בתחתונה מכולן היתה מנופה יפה יפה: ו) שתי איפות ירושלמיות כדאמר בפ' יש בכור רי"ל דשאני התם דחמשה סלעים דבכור הוי [ולפי] התוספות להוסיף עליהן על השקלים כדכתיב יהיה אבל גבי איפות לא אשכח [קרא דנתן] רשות להוסיף עליהן גם התורה ולכך אנו משערים למדת מדבריות: ז) עשרון: ח) קרטין הגרוסה אות ר' נמחק:

מסורת הש"ס

א) נ"ק מ"ג, ב) עיין רש"ק שהאריך בזה, ג) [לקמן פו: ליתא המוספין בכת"י וכן נכון], ד) ס"א ליתא, ה) לקמן פו:, ו) לקמן פח: פט. חולין קכט: פט. ר"ה כז. יומא לט. מד:, ז) שבועות טו., ח) נ"ל כגון שתי הלחם ולחם הפנים הבאין סאין מיטים ומניפים אותם לעשרונים וכגון העומר כו'. נ"ק, ט) יאותן שש מדבריות הן שתי איפות כו' והר"א. נ"ק, י) תו"כ ויקרא פרק יא, לעיל ט:, כ) במדבר כח, ל) [נדל"ל וכה מנפה], מ) עי' רש"ק, נ) נ"ל נקמץ החצי מן היתר ויחצי נקמץ מן העשרון והוה ליה כו'. נ"ק, ס) רש"ק גרס דלקמן יעי' נ"ק ולעולם קים לן דגם עכשיו כו'.

תורה אור השלם

1. ולקחת סלת ואפית אתה שתים עשרה חלות שני עשרנים יהיה החלה האחת: ויקרא כד ה
2. קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם: במדבר כ ח

לעזי רש"י

קליי"ר [קלי"ר]. בהיר, צלול, בלתי-צפוף.

רבינו גרשום

וי"א אף לחמי תודה. (מאן י"א) [ומהי"א] קא מותיב לרב טובי. ואית ספרים דכתב בהו במקום כתיבי כתנאי. ומסתברא הכי: מצת חסר כתיב: והא גבי תודה כתב מצות. בכל מין ומין: (ואמר רב טובי) ריבה במדת סאין שלהן כגון ג' סאין של עומר. אם גרשן או פיחתן כ"ש: לחם הפנים בי"א. כיון דמישן מצי אתיא סגיא בי"א: בדקה בגסה. [בנפה דקה] מנפה בתחלה כדי שיפול האבק מסנה שאינו ראוי לסולת והדר בגסה נפה כדי שיהא מוציא הסובין ונשאר הסלת והדר בדקה כדי להשיר האבק יפה יפה והדר בגסה כדי להוציא המורסן יפה יפה וכן עד י"ג פעמים ולא הוי שם אלא ב' נפות דקה וגסה: ר' שמעון אומר וכו'. עליונה הגסה מכולן קולטת את הסובין הקליפה ותחתונה הדקה מכולן קולטת את הסלה ומשיר האבק ואין בה סובין כלל: ת"ל אותה מפני החסכון. ולא אחרת: משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל. כיון דלחם הפנים של רבים הן והן כ"ד עשרונים התיר לקנותן מן החיטין ולעשותן סלת כדי שיבא להן בזול יותר משאם היו לוקחין הסלת מן החנוני:

הדרן עלך ואלו מנחות

ה"ו התודה, שהן שש סאין מדבריות של משה. שהן ב' איפות שהן כ' עשרון: